

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΑΞΗΣ: Μηχανισμός για τη διακυβέρνηση, παρακολούθηση και υποστήριξη της υλοποίησης της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
ΤΟΜΕΑΣ ΑΓΡΟΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

ΚΩΔ. ΠΡΑΞΗΣ/MIS (ΟΠΣ): 6017345

Φορείς Υλοποίησης:

www.pepna.gr

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

1

Σχεδιασμός έρευνας

- Ακολουθία πέντε φάσεων:
- Ανάδειξη αναγκών & εμποδίων
- Δημιουργία ιδεών & λύσεων
- Επικύρωση & εμπλουτισμός
- Ιεράρχηση προτάσεων
- Εξισορρόπηση οπτικών των συμμετεχόντων

2

Συγκρότηση Συμβουλευτικής Ομάδας

- Πέντε (5) εκπρόσωποι του Επιχειρηματικού Κόσμου
- Τέσσερις εκπρόσωποι της Κοινωνίας των Πολιτών
- Ένας (1) εκπρόσωπος της Ακαδημαϊκής Κοινότητας
- Ένας (1) εκπρόσωπος της Δημόσιας Διοίκησης

3

Εργαστήρια Συν-σχεδιασμού

- Δύο OnLine εργαστήρια (11/04/2025 και 22/05/2025).
- Δομή δύο φάσεων: αυτοπροετοιμασία υλικού και ακολούθως ζωντανή συνεδρία 20' – 80' – 20'.
- Παραδοτέο: τριάντα οκτώ ιδέες που κωδικοποιήθηκαν στο πρότυπο τριών επιπέδων της RIS3.

4

Ανοικτή Διαβούλευση

- Ανοικτή διαβούλευση: 16 Ιουνίου 2025, 37 συμμετέχοντες.
- Ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο: 13 – 18 Ιουνίου 2025, 33 έγκυρες απαντήσεις.
- Αποτέλεσμα: Επικύρωση συμπερασμάτων και τελική διαμόρφωση 38 προτάσεων Ε&Κ δράσεων που απαιτούνται για την περαιτέρω ανάπτυξη του τομέα.

Μεθοδολογία

Key Activities

Δυνατά Σημεία & Αδυναμίες

Δυνατά Σημεία (Strengths)

• Φυσικά πλεονεκτήματα:

- Ευνοϊκό κλίμα για ποιοτική παραγωγή
- Περιορισμένη χρήση εντατικών μορφών καλλιέργειας
- Διαφοροποιημένο περιβάλλον 50 νησιών με μοναδική γαστρονομική κουλτούρα

• Μοναδικότητα προϊόντων:

- Αυτόχθονες ποικιλίες και ζωικές φυλές
- Παραδοσιακές μεταποιητικές τεχνικές

Αδυναμίες (Weaknesses)

• Διαρθρωτικά προβλήματα:

- Πολυτεμαχισμός κλήρου και μικρό μέγεθος εκμεταλλεύσεων
- Έλλειψη υδάτινων πόρων (22,4% αρδευόμενη γη έναντι 57,2% της χώρας)
- Υψηλό μεταφορικό κόστος λόγω νησιωτικότητας

• Διασύνδεση με τουρισμό:

- Ελλιπής συνεργασία με τον τουριστικό τομέα
- Δυσκολίες σε συνεργασία παραγωγών-τουριστικών επιχειρήσεων λόγω έλλειψης τυποποίησης και σταθερής προμήθειας

• Τεχνολογικά ζητήματα:

- Χαμηλή υιοθέτηση καινοτομίας
- Χαμηλή παραγωγικότητα εργασίας (65% του μέσου όρου ΕΕ-28)
- Χαμηλό επίπεδο γεωργικής εκπαίδευσης

Ευκαιρίες & Απειλές

Ευκαιρίες (Opportunities)

- **Τουριστική ανάπτυξη:**
 - Ραγδαία αύξηση τουριστικού ρεύματος προς την Περιφέρεια
 - Ανάπτυξη τουρισμού εμπειρίας και γαστρονομικού τουρισμού
- **Αυξανόμενη ζήτηση ποιοτικών τροφίμων:**
 - Παγκόσμια ανάγκη για ποιοτικά και ασφαλή τρόφιμα
 - Καταναλωτικές τάσεις για "LATTE" προϊόντα (Local, Authentic, Traceable, Transparent, Ethical)
- **Τεχνολογικές εξελίξεις:**
 - Ψηφιακή καινοτομία στη γεωργία (drones, αισθητήρες, μηχανική μάθηση)
 - Καινοτόμες λύσεις (φυτικό κρέας, κάθετη γεωργία, πράσινες συσκευασίες)

Απειλές (Threats)

- **Κλιματική αλλαγή:**
 - Επιδεινούμενη λειψυδρία
 - Ακραία καιρικά φαινόμενα
- **Παγκόσμιες προκλήσεις:**
 - Αυξανόμενες δημογραφικές ανάγκες (αύξηση παραγωγής τροφίμων κατά 70% έως το 2050)
 - Επισιτιστική επάρκεια λόγω γεωπολιτικών εντάσεων
 - Υποβάθμιση εδαφών (75% των χερσαίων εδαφών είναι υποβαθμισμένα)
- **Ανταγωνισμός:**
 - Μεταβαλλόμενες διατροφικές συνήθειες
 - Ανταγωνισμός από μεγάλες παραγωγικές χώρες

Διαπιστώσεις από τη Διαβούλευση

- **#1: «Η τεχνολογική καινοτομία δεν είναι αυτοσκοπός – ειδικά σε έναν κλάδο που οι παραδοσιακές πρακτικές και μέθοδοι παραγωγής είναι το βασικό του ανταγωνιστικό πλεονέκτημα»**
- **#2: «Τα προϊόντα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου δεν είναι (και δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως) βιομηχανικά προϊόντα ευρείας κατανάλωσης, αντίθετα οι παραδοσιακές μέθοδοι παραγωγής και διάθεσής είναι πιο ελκυστικές για τον τελικό καταναλωτή, καθώς αποτελούν στοιχεία της τοπικής παράδοσης»**
- **#3 «Το χάσμα ανάμεσα στην έρευνα και την επιχειρηματική κοινότητα μπορεί να γεφυρωθεί μόνο από τρίτους ενδιάμεσους που θα μετατρέψουν το αποτέλεσμα της έρευνας σε προϊόν που θα αξιοποιηθεί στα διάφορα στάδια της αλυσίδας αξίας του κλάδου»**
- **#4: «Ο κλάδος παρακμάζει σταδιακά (σε όρους μείωσης μεγέθους και γήρανσης του πληθυσμού), εν μέρει λόγω του ανταγωνισμού από τον τουριστικό τομέα τόσο στην χρήση της περιορισμένης εκ των πραγμάτων γης, όσο και στην προσέλκυση νέων ως ανθρώπινου δυναμικού»**

Δυναμικά Πεδία Παρέμβασης / Τομείς και Δράσεις Προτεραιότητας

- ΑΞΟΝΑΣ Α. Τεκμηρίωση και αξιοποίηση της παράδοσης
- ΑΞΟΝΑΣ Β. Καινοτομία προσαρμοσμένη στις τοπικές ανάγκες
- ΑΞΟΝΑΣ Γ. Γεφύρωση του χάσματος έρευνας-επιχειρήσεων
- ΑΞΟΝΑΣ Δ. Συνέργειες αγροδιατροφής-τουρισμού
- ΑΞΟΝΑΣ Ε. Προσέλκυση και εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού του κλάδου, ιδιαίτερα των νέων

Α. Τεκμηρίωση και αξιοποίηση της παράδοσης / Διαφύλαξη της ιστορικής, διατροφικής και πολιτιστικής αξίας των τοπικών προϊόντων

- Η αυθεντικότητα και η παραδοσιακή διάσταση των τοπικών προϊόντων αποτελούν τα κυριότερα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα - τα προϊόντα της Περιφέρειας **δεν είναι και δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται** ως βιομηχανικά προϊόντα ευρείας κατανάλωσης
- Υπάρχουν **κίνδυνοι** για τη διατήρηση αυτής της πολύτιμης κληρονομιάς (μείωση εκμεταλλεύσεων, μείωση ανθρώπινου δυναμικού, στροφή στον τουρισμό)
- Απαιτούνται δράσεις που θα χαρακτηρίζονται από συστηματική προσέγγιση καταγραφής και τεκμηρίωσης, επιστημονική εγκυρότητα και σύγχρονες μεθόδους διάσωσης

Α. Τεκμηρίωση και αξιοποίηση της παράδοσης / Διαφύλαξη της ιστορικής, διατροφικής και πολιτιστικής αξίας των τοπικών προϊόντων: Ενδεικτικά έργα

- δημιουργία **τράπεζας/ων σπόρων** ιθαγενών, αυθεντικών, παραδοσιακών προϊόντων του τομέα στα νησιά της ΠΝΑ / συνεργασίες με ερευνητικά ιδρύματα για τη διατήρηση και βελτίωση των παραδοσιακών ποικιλιών και φυλών,
- δημιουργία **ψηφιακού αποθετηρίου παραδοσιακών συνταγών και τεχνικών** / έργα καταγραφής και τεκμηρίωσης παραδοσιακών μεθόδων παραγωγής,
- επιστημονική **ανάλυση των διατροφικών χαρακτηριστικών** των παραδοσιακών προϊόντων,
- δημιουργία **προδιαγραφών για την πιστοποίηση της αυθεντικότητας**, ενδεικτικά: Ψηφιακά «διαβατήρια» προϊόντων με blockchain για πιστοποίηση προέλευσης

Β. Καινοτομία προσαρμοσμένη στις τοπικές ανάγκες / Εκσυγχρονισμός της παραγωγής και της αλυσίδας αξίας συνολικά

- Η τεχνολογική καινοτομία **δεν είναι αυτοσκοπός**, αλλά πρέπει να λειτουργεί ως εργαλείο για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων διατηρώντας τον παραδοσιακό χαρακτήρα των προϊόντων
- Αναγκαία η ανάπτυξη τεχνολογιών που θα βελτιώσουν τις συνθήκες εργασίας και θα καταστήσουν τον κλάδο **πιο ελκυστικό για τις νεότερες γενιές**
- Απαιτούνται δράσεις που θα χαρακτηρίζονται από **προσαρμοστικότητα** στις νησιωτικές συνθήκες, **βιωσιμότητα** και **οικονομική αποδοτικότητα για μικρές εκμεταλλεύσεις**
- Στόχος η βελτίωση της αποδοτικότητας και της παραγωγικότητας, η μείωση της σωματικής καταπόνησης / βελτίωση συνθηκών εργασίας, καθιστώντας τον κλάδο πιο ελκυστικό για νέους, και (πιθανώς) η δημιουργία σύγχρονων επαγγελματικών υποδομών για την αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων τους

Β. Καινοτομία προσαρμοσμένη στις τοπικές ανάγκες / Εκσυγχρονισμός της παραγωγής και της αλυσίδας αξίας συνολικά : Ενδεικτικά έργα (1)

- **Δράσεις Καινοτόμων Συστημάτων Καλλιέργειας Περιορισμένου Χώρου**
 - Ανάπτυξη και πιλοτική εφαρμογή μεθόδων υδροπονίας και αεροπονίας προσαρμοσμένων στις νησιωτικές συνθήκες
 - Δράσεις αναγεννητικής γεωργίας (regenerative agriculture), και κυκλικής οικονομίας
 - Έρευνα για καλλιέργειες υψηλής προστιθέμενης αξίας σε θερμοκήπια νέας τεχνολογίας
 - Ανάπτυξη συστημάτων ακριβείας για βελτιστοποίηση της χρήσης νερού και θρεπτικών ουσιών
 - Βελτιστοποίηση συνθηκών υγιεινής και ασφάλειας στην παραδοσιακή παραγωγή
 - Έρευνα για φυσικά συντηρητικά και μεθόδους συσκευασίας που παρατείνουν τη διάρκεια ζωής χωρίς να αλλοιώνουν τα χαρακτηριστικά των προϊόντων

Β. Καινοτομία προσαρμοσμένη στις τοπικές ανάγκες / Εκσυγχρονισμός της παραγωγής και της αλυσίδας αξίας συνολικά : Ενδεικτικά έργα (2)

• Δράσεις Αυτοματοποίησης Αγροτικών Εργασιών

- Έρευνα και ανάπτυξη προσαρμοσμένων συστημάτων αυτοματοποίησης για μικρές εκμεταλλεύσεις
- Ανάπτυξη προσαρμοσμένου εξοπλισμού μικρής κλίμακας για την υποστήριξη / αυτοματοποίηση παραδοσιακών μεθόδων παραγωγής
- Ανάπτυξη λογισμικού διαχείρισης αγροτικών εκμεταλλεύσεων προσαρμοσμένο στις τοπικές ανάγκες
- Δημιουργία κοινόχρηστων υποδομών μηχανολογικού εξοπλισμού

Β. Καινοτομία προσαρμοσμένη στις τοπικές ανάγκες / Εκσυγχρονισμός της παραγωγής και της αλυσίδας αξίας συνολικά: Ενδεικτικά έργα (3)

- **Δράσεις Εξισορρόπησης Εποχικότητας**

- Έρευνα για καλλιέργειες εκτός τουριστικής περιόδου
- Ανάπτυξη τεχνολογιών μεταποίησης και συντήρησης τοπικών προϊόντων
- Δημιουργία αλυσίδων αξίας για προϊόντα που παράγονται και διατίθενται εκτός τουριστικής περιόδου.

Γ. Γεφύρωση του χάσματος έρευνας-επιχειρήσεων

- **Προβληματική ασυνέχεια** μεταξύ της παραγόμενης έρευνας και της πρακτικής εφαρμογής της στις επιχειρήσεις
- **Έλλειψη αποτελεσματικών μηχανισμών μεταφοράς τεχνολογίας** και ανάγκη για εξειδικευμένη διαμεσολάβηση που θα κατανοεί τόσο τη γλώσσα της έρευνας όσο και τις ανάγκες των επιχειρήσεων
- Οι μικρές επιχειρήσεις του κλάδου συχνά **δεν διαθέτουν τους πόρους ή τις δεξιότητες** για να αξιολογήσουν και εφαρμόσουν ερευνητικά αποτελέσματα
- Οι δράσεις θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από εξειδίκευση στη **μετάφραση της έρευνας σε εφαρμόσιμες λύσεις, προσβασιμότητα για μικρές επιχειρήσεις** και συστηματική προσέγγιση στη **δημιουργία συνεργιών**.
- Στόχος η δημιουργία ενός **αυτοτροφοδοτούμενου** οικοσυστήματος όπου η **έρευνα καθοδηγείται από τις πραγματικές ανάγκες των επιχειρήσεων** και τα ερευνητικά αποτελέσματα βρίσκουν άμεση πρακτική εφαρμογή.

Γ. Γεφύρωση του χάσματος έρευνας-επιχειρήσεων : Ενδεικτικά έργα (1)

- Δημιουργία και λειτουργία **Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας Αγροδιατροφής**
 - Ανάπτυξη εξειδικευμένου φορέα που θα λειτουργεί ως γέφυρα μεταξύ έρευνας και αγοράς
 - Παροχή υπηρεσιών αξιολόγησης, προσαρμογής και εμπορικής αξιοποίησης ερευνητικών αποτελεσμάτων
 - Υποστήριξη στην κατοχύρωση και διαχείριση πνευματικής ιδιοκτησίας
 - εξειδικευμένες υπηρεσίες που θα συνδέουν τους ερευνητές με τις επιχειρήσεις
 - δημιουργία δικτύου μεντόρων καινοτομίας με εμπειρία στον αγροδιατροφικό τομέα
 - υποστήριξη επιχειρήσεων στην αναζήτηση κατάλληλων τεχνολογικών λύσεων για τις ανάγκες τους
 - ανάπτυξη **Θερμοκοιτίδας Αγροδιατροφικής Καινοτομίας** (δημιουργία υποδομών για την πιλοτική εφαρμογή και επίδειξη καινοτόμων λύσεων, υποστήριξη σε νεοφυείς επιχειρήσεις που αναπτύσσουν τεχνολογικές λύσεις για τον κλάδο, δράσεις επιτάχυνσης επιχειρηματικών ιδεών που βασίζονται σε ερευνητικά αποτελέσματα)

Γ. Γεφύρωση του χάσματος έρευνας-επιχειρήσεων : Ενδεικτικά έργα (2)

- **Δράσεις Συνεργατικής Έρευνας**
 - Επιδότηση κοινών εργαστηρίων έρευνας και ανάπτυξης μεταξύ ακαδημαϊκών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων
 - Ενίσχυση δικτύων συνεργασίας με διεθνείς φορείς κατοχής / μεταφοράς τεχνολογίας
- **Ταμείο Χρηματοδότησης έργων μικρής κλίμακας** (π.χ. Agro-Inno-Fund) για την εφαρμογή τεχνολογιών / καινοτομίας στον αγροδιατροφικό τομέα
 - Παροχή χρηματοδότησης μικρής κλίμακας για την εφαρμογή καινοτόμων τεχνολογιών από μικρού και μεσαίου επιχειρήσεις του τομέα με απλοποιημένες (και όχι γραφειοκρατικές) διαδικασίες

Δ. Συνέργειες αγροδιατροφής-τουρισμού / Ανάπτυξη συνεργατικών μηχανισμών

- Η πρακτική εφαρμογή συνεργειών αντιμετωπίζει σημαντικά εμπόδια που εμποδίζουν τους δύο τομείς να συνεργαστούν αποδοτικά
- Πολλές τουριστικές μονάδες αντιμετωπίζουν τη συνεργασία με τους φορείς αγροδιατροφής ως μη αποδοτική, αναφέροντας συγκεκριμένα εμπόδια όπως την έλλειψη κάλυψης της γκάμας των προϊόντων που χρειάζονται, την έλλειψη τυποποίησης και τη δυσκολία σταθερής προμήθειας των αναγκαίων ποσοτήτων.
- Ο κλάδος παρακμάζει σταδιακά εν μέρει λόγω του ανταγωνισμού από τον τουριστικό τομέα τόσο στη χρήση της γης όσο και στην προσέλκυση ανθρώπινου δυναμικού
- Είναι επιτακτική η ανάπτυξη μοντέλων συμπληρωματικότητας αντί ανταγωνισμού
- Οι δράσεις θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από ολιστική προσέγγιση που θα αντιμετωπίζει τους δύο τομείς ως συμπληρωματικούς, καινοτομία στη δημιουργία διασυνδέσεων και βιωσιμότητα των συνεργατικών σχημάτων.

Δ. Συνέργειες αγροδιατροφής-τουρισμού / Ανάπτυξη συνεργατικών μηχανισμών : Ενδεικτικά έργα (1/2)

- ανάπτυξη **πλατφορμών που συνδέουν τους παραγωγούς απευθείας με καταναλωτές και τουρίστες** / δημιουργία διαδρομών γαστρονομικού τουρισμού που αναδεικνύουν τις τοπικές παραδόσεις / ψηφιακή αφήγηση των ιστοριών πίσω από τα παραδοσιακά προϊόντα,
- δημιουργία **δικτύων συνεργασίας μεταξύ παραγωγών** για την από κοινού προώθηση των παραδοσιακών προϊόντων,
- **ανάπτυξη συνεργασιών με το γαστρονομικό και ξενοδοχειακό τομέα** για την ανάδειξη των τοπικών προϊόντων, π.χ. μέσω σχετικών ετήσιων εκδηλώσεων,

www.pepna.gr

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Δ. Συνέργειες αγροδιατροφής-τουρισμού / Ανάπτυξη συνεργατικών μηχανισμών : Ενδεικτικά έργα (2/2)

- **δράσεις Αγροτουρισμού**

- Σχεδιασμός και προώθηση μοντέλων αγροτουρισμού που συνδυάζουν παραγωγή και τουριστική εμπειρία
- Ανάπτυξη καινοτόμων διαδρομών γαστρονομικού τουρισμού
- Δημιουργία πλατφόρμας που συνδέει αγροτικές επιχειρήσεις με τουριστικά καταλύματα και εστιατόρια
- Υποστήριξη επισκέψιμων αγροκτημάτων με εμπειρίες συγκομιδής και παρασκευής τοπικών προϊόντων

- **δράσεις Διαχείρισης Χρήσεων Γης**

- Ανάπτυξη ολοκληρωμένου συστήματος καταγραφής και διαχείρισης αγροτικής γης
- Έρευνα για θεσμικές παρεμβάσεις προστασίας αγροτικής γης
- Πιλοτική εφαρμογή μοντέλων συνεργατικής διαχείρισης γης

Ε. Αναβάθμιση δεξιοτήτων / προσέλκυση νέου ανθρώπινου δυναμικού: Ενδεικτικά έργα

- Κρίσιμη προτεραιότητα που προκύπτει από τη συνδυαστική επίδραση πολλαπλών παραγόντων που απειλούν τη βιωσιμότητα του κλάδου
- Έργα εκπαίδευσης και μεταφοράς γνώσης: προγράμματα μαθητείας για νέους παραγωγούς στις παραδοσιακές τεχνικές, δημιουργία κέντρων έρευνας και εκπαίδευσης για τη διάσωση παραδοσιακών μεθόδων παραγωγής, ανταλλαγή τεχνογνωσίας μεταξύ των νησιών της Περιφέρειας
- Δράση "Νέοι στην Αγροδιατροφή"
 - Δράσεις εκπαίδευσης και συμβουλευτικής υποστήριξης νέων από ειδικούς που συνδυάζουν παραδοσιακή γνώση με σύγχρονες τεχνικές
 - Δημιουργία δικτύων μεντόρων μεταξύ έμπειρων και νέων αγροτών

Προτάσεις Πολιτικής για τον Τομέα της Αγροδιατροφής στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

1: Μηχανισμοί Υποστήριξης Καινοτομίας

Περιφερειακός Μηχανισμός Υποστήριξης Καινοτομίας

- Δημιουργία "Κέντρου Αγροδιατροφικής Καινοτομίας Νοτίου Αιγαίου"
- Παραρτήματα στα μεγαλύτερα νησιά (Ρόδος, Κως, Σύρος, Νάξος, Σαντορίνη)
- Ψηφιακή πλατφόρμα για εξ αποστάσεως υποστήριξη μικρότερων νησιών

Ψηφιακό Οικοσύστημα Αγροδιατροφής

- Ολοκληρωμένη ψηφιακή πλατφόρμα "AgroSmart Aegean"
- Χαρτογράφηση παραγωγών, προϊόντων και τεχνολογιών
- Σύστημα ιχνηλασιμότητας με blockchain
- Ψηφιακή αγορά B2B και πρόβλεψη προσφοράς-ζήτησης

Διαπεριφερειακές και Διακρατικές Συνεργασίες

Νησιωτικό Δίκτυο Αγροδιατροφικής Καινοτομίας

- Συνεργασία με άλλες νησιωτικές περιφέρειες της Μεσογείου, π.χ. Βαλεαρίδες, Σικελία, Σαρδηνία, Κορσική, Κρήτη, Ιόνια
- Ανταλλαγή τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών
- Κοινές λύσεις για προβλήματα νησιωτικών περιοχών

www.pepna.gr

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

www.pepna.gr

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Η εικονογράφηση της παρουσίασης έγινε με χρήση τεχνολογιών Τεχνητής Νοημοσύνης